

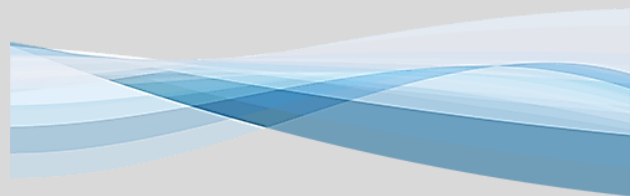
Politik för ökad jämlikhet

Jämlikhetskommissionens betänkande

Per Molander

Region Gävleborg

5 oktober 2020

Jämlikhetskommissionen

Kommissionens uppdrag

Kommissionen ska

- föreslå åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, samt i möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor
- överväga åtgärder som stärker den enskildes rätt i förhållande till starka ekonomiska intressen
- lämna förslag till andra typer av jämlikhetsskapande åtgärder.

Förslagen ska främja jämlikhet på ett sådant sätt att ekonomins funktionssätt och tillväxtpotential stärks.

Kommissionens betänkande

En gemensam angelägenhet

Vol. 1

Sammanfattning, bakgrund, livscykeln

Summary: A Common Concern

BETÄNKANDE FRÅN
JÄMLIKHETSKOMMISSIONEN

En gemensam angelägenhet

Vol. 2

Överväganden och förslag

BETÄNKANDE FRÅN
JÄMLIKHETSKOMMISSIONEN

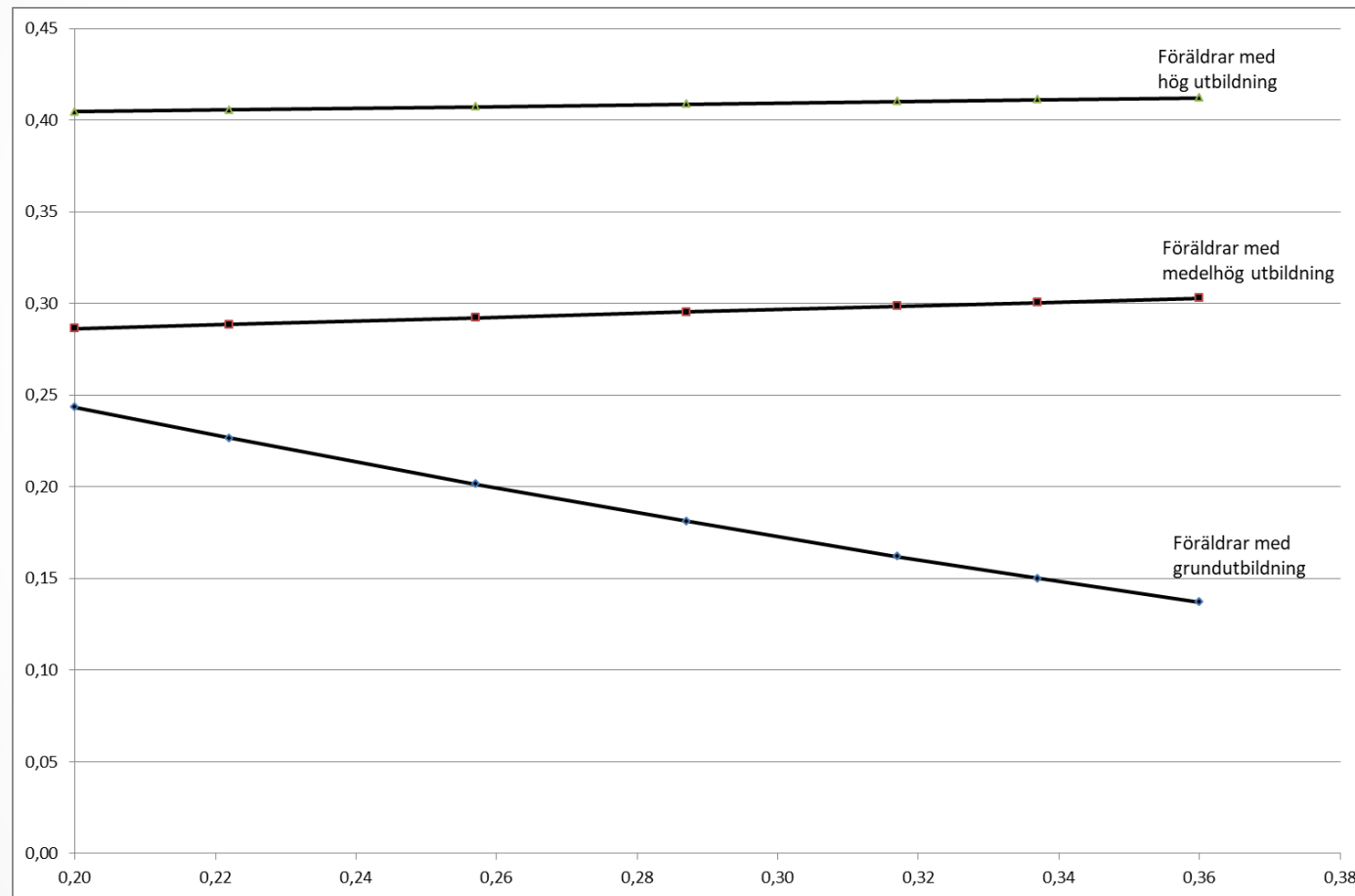
Generella slutsatser - förutsättningar

- Det går att samtidigt öka jämlikheten och stärka den ekonomiska potentialen.
- Det finns starka argument för att sträva efter ökad jämlikhet:
 - ekonomisk tillväxttakt
 - social rörlighet
 - tillit
 - offentliga investeringar i utbildning och hälsa är lönsamma
 - ojämlikhet har en tendens att växa om den inte motverkas.
- Det är ojämlikheten i den nedre delen av fördelningen som är den viktigaste för tillväxttakt, rörlighet och tillit.

Jämlikhet gynnar social rörlighet – OECD

Föräldrars och barns utbildningsnivå i OECD-länder med olika grad av inkomstojämlikhet

Andel barn med hög utbildning

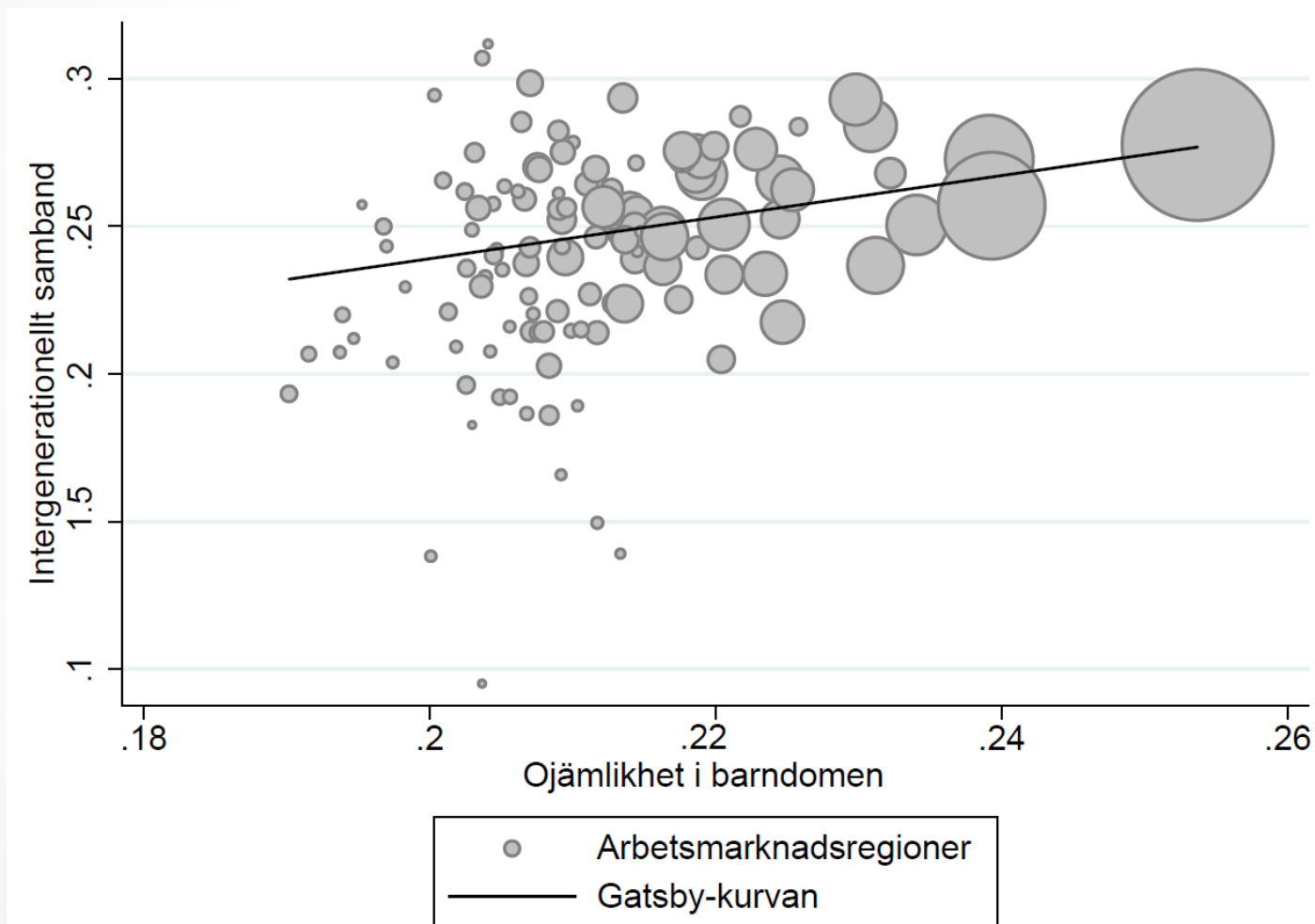

Källa: Cingano (2014)

Ojämlighet i inkomster

Jämlikhet gynnar social rörlighet - Sverige

Lokala arbetsmarknadsregioner i Sverige

Källa: Brandén (2019)

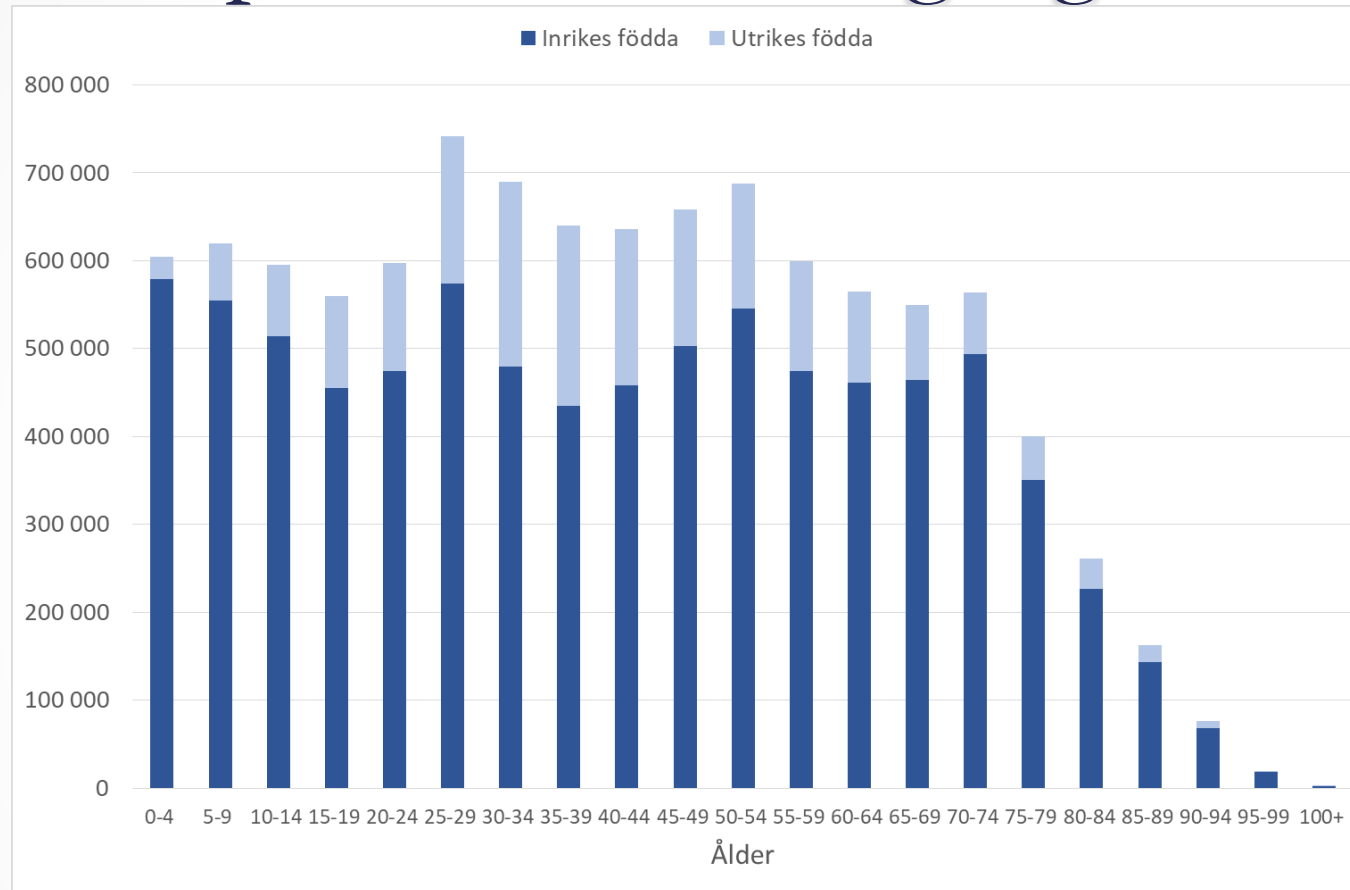
Problem: utbildningsområdet

- Skolresultat: ökad spridning mellan elever, skolor och kommuner
- Resultaten för inrikes födda med utländska föräldrar sjunker.
- Kompensation för socioekonomiska skillnader varierar mellan kommunerna
- Otillräcklig försörjning med kompetenta lärare i förskola och skola
- Pedagogisk nyordning
- Skolval och fri etableringsrätt driver på betygsinflation och segregation.
- De fristående skolorna är finansiellt överkompenserade.

Problem: bostad och grannskap

- Bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner
- Uttalad brist på billiga hyresbostäder, särskilda svårigheter för låginkomsthushåll
- Segregation, bristfällig service, utsatta områden
- Höga krav på hyresgäster från fastighetsägarna
- Allmännyttan under nya villkor
- Skattemässigt gynnande av det ägda boendet, särskilt dyrare villor
- Snabb värdeökning i det ägda beståndet
- Ineffektivt nyttjande av det befintliga beståndet

Migration – problem eller tillgång?

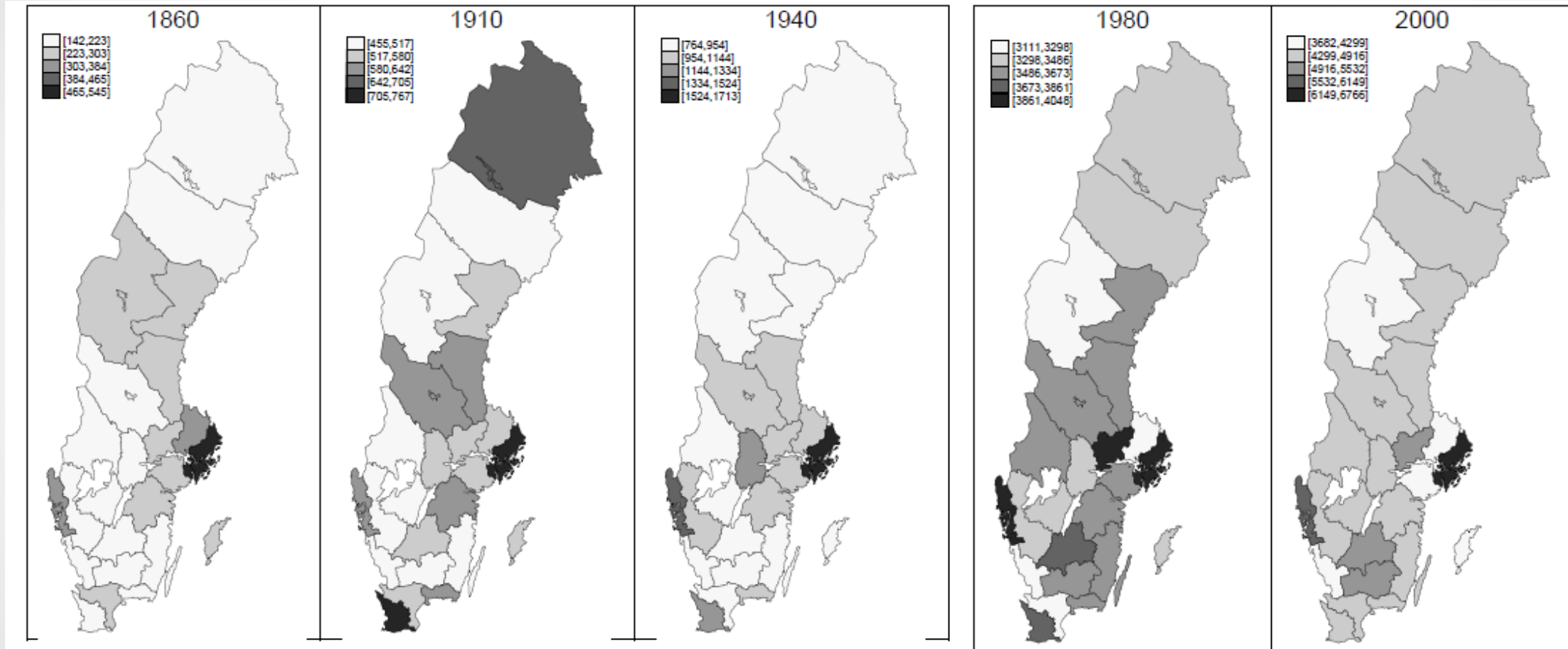

- Kraftigt förbättrad demografisk profil
- Konsekvenser för utbildning, arbetsmarknad och integration

Problem: andra politikområden

- Obalans mellan arbetsgivare och anställda: osäkra anställningsvillkor, brister i arbetslöshetsförsäkringen, problem i arbetsmiljön
- Ojämligheter i hälsa
- Försvagad offentlig socialförsäkring
- Ofullgången jämställdhet
- Regionala obalanser
- Obalans mellan konsumenter och producenter på vissa marknader
- Politisk ojämlikhet

Bilden i stort 1860-2000

Källa: Enflo et al. (2014).

Generella slutsatser - genomförande

- Tidiga insatser bör prioriteras:
 - fosterstadiet
 - de tidiga barnåren
 - förskola
 - skola.
- Det statliga ansvaret behöver stärkas och förtydligas.
 - Delegering till kommun och region ökar spridningen.
 - Delegering till marknaden ökar ojämlikhet och ofta också kostnader.
- Samtidigt förblir det offentliga åtagandet en gemensam angelägenhet för kommun, region och stat.

Förslag till åtgärder

- Utbildning och kultur
 - ett gemensamt skolsystem med tydligt statligt ansvar
 - strikt kostnadsrelaterade bidrag
 - effektiv pedagogik
- Boende och grannskap
 - statliga topplån och hyresgarantier
 - tydligare reglerad allmännytta, statligt alternativ
 - stärkta bostadsbidrag
 - ökat boendeinflytande vid renoveringar
- Migration och integration
 - arbetskraftsinvandring: myndighetsprövning, bindande anställningserbjudande
 - asylinvandring: centraliserad mottagning, intensifierad introduktion
 - utbildning: förskola, sfi, utsatta områden, vuxenutbildning
- Sociala försäkringar, arbetslöshetsförsäkring
 - 80/80 som riktmärke
 - historiska månadsdata som bas
 - harmonisering mellan sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring
 - obligatorisk arbetslöshetsförsäkring

Förslag till åtgärder, forts.

- Jämställdhet
 - föräldrapenning, sjukskrivning under graviditet
 - rätt till barnomsorg på obekväm arbetstid
- Hälsa
 - graviditet, mödra- och barnhälsovård
 - utvecklad politik för levnadsvanor, ANDT, spel
- Regional utveckling
 - infrastruktur: distansundervisning, bredband, elfordon
- Konsumentfrågor
 - infrastruktur
 - absolut preskription av fordringar
- Skatter
 - kapital: arv & gåvor, förmögenhet, bostäder
- Politisk jämlikhet
 - reglering av partifinansiering och lobbyingverksamhet
 - ny maktutredning

Makroekonomiska aspekter, finansiering

- Ompröva tidigare mål för överskott och skattekvot mot bakgrund av den förändrade demografiska situationen
- Finansiering:
 - ökade utgifter 34 mdr
 - minskade utgifter eller ökade intäkter: normal moms på livsmedel, kompensation till barnfamiljer och låginkomsthushåll 15 mdr
 - avveckling av rot-avdraget 10 mdr
 - temporär om disposition av biståndet 15 mdr
- Bevaka fördelningsaspekter på åtgärder mot pandemins konsekvenser
- Regioner och kommuner har beskattningsrätt.